

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Qvartum

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput XII. Idem Episcopo Sanctæ (a) Agathæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74533](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74533)

separari à Patre D. Pius prohibuit, l. ultima, C. de lib. exhibend. juncta emendatione Gothof. Et Imperator Dioclet. in l. si uxorita 11. C. de nupt. ait: Si uxorita detineatur uxor tua à parentibus suis, interpellatus Reſtor provincie amicis noſter, exhibita muliere, voluntatem ejus ſequutus deſiderio tuo ne deſubiuur. Unde licet eodem jure repudium remittere ſponſo eſſet in poteſtate patris, l. in poteſtate 10. ff. de ſponſalibus, at tamen nec filii emancipati divortium erat in arbitrio patris, l. cum hic ſtatui, 32. §. ſi ſocer, ff. de donat. inter, l. 8. C. de repudiis. Nec filia invita, etiam jubente patre divortium facere cogitur, niſi ex juſta cauſa. Unde elegantiffimi ſunt verſus Ennii:

*Injuriã abſte aſſicior indignã, pater:
Nam ſi improbum Creſpionem exiſtimaveras,
Cur huic me locabas nuptiis? Sive eſt probus,
Cur talem invitam cogis relinquere?*

Et ſimiliter Afranius in cœcœdia quæ inſcribitur Divortium, ait: O dignum facinus! optimas, bene convenientes, concordēs cum viro, repente viduas facit ſtultitia Patris. Et ſimiliter apud Plautum in Stichō, filia ad patrem ſeſcit: *Aur olim, niſi tibi placebat, non datus oportuit; aut maxime non eſt æquus abſtineri, pater.* Facit textus in l. poſſeſſionum 11. C. commun. utriuſq. judicii; ubi docetur poſſeſſionum diſiſiones ita fieri debere, ut colonorum adſcriptitiæ conditiones, ſeu inquilinorum proximorum agnatio vel affinitas remaneat: *Quis enim, inquit Imperator, ſeruat liberos à parentibus, à fratribus ſorores, à viris conjuges ſeparari.* Unde qui precariò rogavit, ut ſibi in aliquo fundo morari liceat, ſupervacuò adjicit, *ſuisque*, ut l. penult. ff. de precar. quia cum uxore, liberis, & contubernaliſibus habitare licet, cum earum perſonarum ſeparatio in habitatione moleſta ſit, l. 1. & ſeq. l. plenum 12. §. 1. & §. ſi uſus, ff. de uſu & habit. l. quaſitum 12. §. uxores, ff. de fund. inſtr. l. uxorem 41. §. concubine, ff. de legat. 3. Viſtor Uticenſis lib. 1. de perſe. cut. Vandal. ut hæc ſcribit moris eſt barbaris, mariti ab uxoribus, liberi à parentibus ſeparabantur. Forner. 3. rer. quot. c. 4. Hinc eſt, quod mancipia redhibentur propter mancipia morboſa, à quibus ægre diſcedunt, l. plerumque 35. ff. de adlit. edict. l. bi: *Plerumq. propter morboſa mancipia, etiam non morboſa redhibentur, ſi ſeparari non poſſunt ſine magno incommodo, vel ad pietatis rationem offenſam.* Quid enim ſi filio reſtento parentes redhibere maluerint, vel contra quod in fratribus, & in perſonas contubernio ſibi conjunctas obſervari oportet. Faciunt textus in cap. accedens 4. ut lite non conteſt. c. 2. de his qui filios occiderunt. Rectè ergo in præſenti caſu ne ſeparentur uxores à viris, jubet Alex. III. Henrico, qui eas retinebat, ut propriis maritis reſtituat. Nec propter bellum cum filiis inſum retineri uxores à patre poterant, quia regula juris eſt in tit. 12.

lib. 4. Codic. Ne uxor pro marito; & in l. 2. eod. tit. cavetur, ob maritorum culpam uxores inquietari. leges vetare: nec alieni criminis infortiſio adſtringi uxorem oportet, l. res uxoris 24. ff. de donat. inter, l. 1. C. ad l. ſul. de vi. Accedit ratio adducta à Paulo, dicto §. bene 15. ne bene concordantia matrimonia prætextu patriæ poteſtatis diſſolvantur, aut turbentur; quam rationem illuſtrant Briffonius lib. 2. de jure connub. pag. 290. in magnis, Mancinus de triplici juris col. lib. 1. cap. 5.

Nec obſtat dubitandi ratio ſuprà adducta, nam verum eſt, jure civili attento per matrimonium à filio, vel filia contractum non diſſolvi patriam poteſtatem, niſi cum matrimonium per coemptionem celebrabatur, & uxor in viri manum conveniebat; tunc enim per tale matrimonium ſolvebatur patria poteſtas, & uxor tranſibat in familiam mariti, eratque ei loco filie, & jura ſuitatis, conſanguinitatisque nanciſcebatur. Ulpianus in fragm. tuul. 22. §. ſui, & tit. 29. illuſtrant P. Gregor. lib. 9. ſyntag. cap. 5. num. 29. & lib. 11. cap. 4. num. 9. Tiraquel. in ll. conqub. l. 4. n. 5. & 6. Gaevara ad topica Cicer. §. 3. Atque ita in poteſtatem viri tranſibat, l. ſicut, ff. de operis libert. l. 1. C. de bon. qua. liber. l. 7. C. de nuptiis, l. ſi uxorem, C. de condit. inſert. l. 12. C. de collat. de qua poteſtate mariti in uxorem accipiendi, ſunt textus in l. nulla C. de ſuis & legit. l. 4. §. mulieris, de uſu & habit. Jure verò noſtro Regio abſolutè filius, & filia à patris poteſtate liberantur per matrimonium, acceptis Eccleſiæ benediſtionibus, l. 47. & 48. Tauri, l. 8. & 9. tit. 1. lib. 5. Recopil. ubi Azevedus & Matienzo; idemque ſervatur in Gallia, Italia, Germania, & regno Valentie, uti probat Franciſcus Leo tom. 1. deciſ. 55. Inde cum in præſenti ſpecie ſoluta eſſet per matrimonium patria poteſtas, rectè lis inter patrem & filios dari poterat. Alia adducit Caſtillo de alim. cap. 23. Accedit, namque ſicut filius poteſt. matrimonium invito patre contrahere, cap. ſufficiat 27. q. 2. cap. cum cauſa de raptor. Trident. ſeſſ. 24. de reform. cap. 1. probat Baſilius lib. 2. de matrim. c. 1. ita etiam patre invito uſum matrimonii habere poteſt, & cum uxore debet cohabitare. Nec obſtat altera difficultas; nam cum omnis cauſa matrimonialis judicio Eccleſiæ ſit dirimenda, cap. tuam 3. de ordine cognit. c. de prudentia, de donat. inter, etiam cum de ſpolio inter conjuges agitur, cap. 1. de ordine cognit. ideo in præſenti ſpecie judex eccleſiaſticus competens erat, etiam inter laicos, ut Henricus ac filii ejus erant. Accedit, quia cum Rex Angliæ non recognoſceret ſuperiorem in temporalibus, neceſſariò adeundus erat R. P. à quo cogereſtur uxores injuſtè detentas filiis reſtituere, juxta tradita in cap. novit, de judiciis.

8.
Diſſolvi-
tur dubi-
tandi ra-
tio.

CAPUT XII.

Idem Epifcopo Sanctæ (a) Agathæ.

PRæterea de muliere, quæ à viro impetitur, cujus conſanguineus cum ea ſe deliquiſſe proponit, ſed hoc publicè conſiteri recuſat propter metum & potentiam mulieris, providentiæ tuæ duximus reſpondendum, ut matrimonium ipſum fieri, niſi jurementum interveniſſet, diſtrictè prohibeas, ne deterius inde contingat.

NOTÆ.

1. (a) *Sancta Agatha.*] Ita etiam legitur in prima collectione, *sub hoc titulo, cap. 16.* & post Concil. Lateran. p. 50. c. 30. in dicta autem prima collectione additur pars capituli *de muliere*: unde cognoscitur in præfenti referri partem textus in *cap. de muliere, de poenit. & remis. in 2. collect. & alia pars extat in cap. fin. de convers. conjug. in 1. collect.* Integra autem Decretalis legitur post Concil. Later. d. cap. 30. S. Agatha est civitas metropolis Neapolitana, ut notavit Cujac. in præfenti.

COMMENTARIUM.

2. *Conclusio traditur & probatur.*
CUM in præfenti casu consultus fuisset Alex. III. an cum Titius sponsalia contraxisset cum Maria, & supervenisset Sempronius consanguineus ipsius Titii, denunciassetque Episcopo se eam sponsam cognovisse, licet propter ipsius metum & potentiam id publicè fateri non auderet, matrimonium impeditur? Respondit, ipsum impediti, nisi juramento esset firmatum. Ex quo Pontificis responso talis communiter deducitur assertio: *Depositiō unius testis asserentis subesse impedimentum inter sponfos, sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum, nisi sponsalia præcesserint jurata.* Probant eam textus in *cap. super eo, el. 2. de testibus, cap. super eo, de consanguin. & affinit. l. 18. tit. 9. part. 4.* Illustrant Sanch. Gutierrez & alii congesti à Barb. in præfenti, quibus addendi sunt Cujac. & Canisius hinc: idem Cujac. in *cap. de illo, cap. super eo, de eo qui cognovit, Frech. de fama lib. 2. cap. 5. num. 21.* Didacus Perez in *l. 8. tit. 15. lib. 2. Ordin. gloss. n. Noguer. alleg. 23. n. 113.*

3. *Impugnatur tradita assertio.*
 Sed pro dubitandi ratione contra præsentem assertionem ita argumentor: In ore duorum, vel trium stat omne verbum, *cap. in omni, de testibus, Lib. numerus, ff. eod.* unde utroque jure caveatur depositioni unius testis standam non esse, *cap. veniens, de testibus, l. jurisjurandi, C. eod.* ergo nec ad impediendum matrimonium unico testi fides adhibenda est. Augeatur primò hæc dubitandi ratio ex eo; nam si de dissolvendo matrimonio agatur, non sufficit unius testis depositio, *cap. consanguineos 35. q. 6. cap. 3. qui matrim. accusare:* ergo nec ut impediatur, præcipue quia si agatur de matrimonio impediendo ob affinitatem, ut in præfenti casu agebatur, affinitas non rectè probatur per unum testem, *cap. licet, de testibus.* Augeatur secundò, nam juramentum nihil adjicit sponsalibus, *cap. 2. ubi probavi, hoc titul.* Igitur nullam datur discrimen quoad impediendum matrimonium, inter causum in quo sponsalia simplicia, vel jurata præcesserint.

4. *Traditur ratio decidendi.*
 Quò dubitandi ratione non obstante, vera est præfens assertio, scilicet, matrimonium impediti solà depositione unius testis, cujus specialis, & vera ratio provenit ex animæ periculo, quia videlicet, ut peccatum vitetur, unius etiam testis testimonio fides adhibetur; nam ex unius testis depositione saltem res dubia redditur, *l. jurisjurandi, C. de testibus;* in dubio tamen, quod animæ tutius est, sequi debemus, *cap. juvenis, cap. commissum, hoc titul.* ergo rectè ob unius testis depositionem matrimonium impeditur. Quà etiam ratione creditur simili testis, etiam parte absente, contra textum in *cap. 2. de testibus;* & etiam alleganti turpitudinem propriam, contra textum in *cap. inter 8. de donat. l. ob mercalem 5. C. de condit.*

obturpem; & quod ejus nomen non publicetur, contra textum in *cap. qualiter, s. debet, de accusat.* Unde inferitur, quod is, qui fuit causa affinitatis occultæ, teneatur illam revelare consanguineo contrahere volenti, ut ab eo matrimonio desistat, aliàs peccat mortaliter: notat Gloss. hinc, per textum in *cap. si homo 35. q. 3.* immò et si consanguineus admonitus non desistat à tali conjugio, tenetur illum denunciare Episcopo, vel parochio, ut tale matrimonium impediatur, quamvis aliter impedimentum hoc probari non possit, ut docent Navarr. in *cap. Sacerdos, de poenit. dist. 6. num. 27.* & in *manuali cap. 22. n. 83.* Covarr. in *4. 2. part. cap. 6. §. 10. num. 21.* licet contrarium teneat Joannes Major in *4. distinct. 21. q. 2. column. 3.* Quod si tale matrimonium jam celebratum sit, ignorante consanguineo, qui fuit causa affinitatis, sciens matrimonium jam contractum, non debet impedimentum revelare, si aliam adit probationem; quoniam ad illud dissolvendum non sufficit ejus depositio, sed necessarii sunt testes omni exceptione majores, *cap. super eo, 22. in fine,* juncta ratione capituli licet ex quadam, *47. in fin. de testibus;* ideoque tunc potius silere debet, *ex cap. plerumq. 2. q. 7.* item si magnum scandalum ex denunciatione timeatur, ut refolvunt Navarr. d. c. 22. n. 88. Gutierrez. canon. cap. 11. num. 29.

Nec obstat dubitandi ratio supra adducta, quæ oppressus Basil. lib. 5. de matrim. cap. 34. asseruit, non impediti matrimonium unius testis depositione. Nam eo omisso, dicendum est, regulam textus in *d. cap. in omni,* limitari in animæ favorem, ut peccatum evitetur, ex præfenti textu, & *d. cap. super eo:* siquidem tutius est in re dubia certum accipere pro incerto, hoc est statuere potius impedimentum intercessisse ad impediendum matrimonium, ne si forte intercesserit, matrimonium contrahatur cum peccato, contra sacros Canones, ut in non dissimili specie probavi in *cap. 3. hoc titul.* Nec inde sequitur magnum præjudicium, si matrimonium impediatur, cum conjuges faciliè cum alio contrahere valeant. Nec obstat primum augmentum dubitandi rationis, cui ex eodem principio satisfaciendum est: nam cum de dissolvendo matrimonio agitur, non militat eadem ratio vitandi peccati, immò potius ex ejus irritatione timeretur; ideo non sufficit unius testis ad illud dissolvendum, sed plena probatio desideratur, cum grave exinde sequatur præjudicium. Nec obstat aliud augmentum ipsius difficultatis, quo oppressus Cujac. in hoc textu existimavit legendum esse, *maximè si juramento firmata sint;* ut sensus sit, quod etiam juramento accedente per depositionem unius testis matrimonium impeditur. Sed hæc interpretatio aperte repugnat verbis illis, *juramentum intervenisset;* ubi ut exceptio præfentis regulæ ponitur, nisi sponsalia juramento firmata sint. Et licet Gutierrez de juramento c. 36. existimet hanc exceptionem tantum procedere in præfenti casu, in quo testis unicus, & non omni exceptione major erat, siquidem non publicè deponebat, & allegabat turpitudinem propriam; tamen hanc exceptionem, ut generalem præfentis assertionis accepit Alfonso noster in *d. l. 18. part. 4.* Quare dicendum est, quod licet quoad alia, sponsalia nudà promissione facta non differant ab eis, quæ juramento firmata repetuntur; tamen in præfenti casu valde differunt, quia cum sponsalia jurejurando firmata

5. *Dissolvitur dubitandi ratio.*

facta sunt, si per depositionem unius testis impediatur, matrimonio non sequuto Ecclesia certa est de perjurio, incerta autem de impedimento: & sic eligit quod tutius & securius est, ut docet Gloss. in presenti, verbo Nisi, quam sequuntur Abbas in fine, Butrius num. 8. Ancharanus, Henricus Boicius num. 3. & 4. Nec tunc obstat textus in cap. super eo, de consanguin. & affin. ex quo deducunt DD. quos refert & sequitur Gutierrez supra num. 13. sponsalia etiam juramento firmata sola fama impediri adimpleri. Nam omisa solutione Glossæ finalis hic, & in d. cap. super eo, dum docet potiore esse probationem per famam, quam per unum testem, quam sequuntur Abbas, Præpositus, & alii in d. cap. super eo, eam improbat Covarr. supra, num. 20. nam eam omisa dicendum est in d. cap. super eo, non fuisse sponsalia juramento firmata, sed tantum fide data de futuro matrimonio celebrando; & sic matrimonium non impediri per famam, de qua, & quomodo probetur, agemus in eo textu.

Sed supra traditis opponi solet textus in cap. cum in tua, hoc titul. ubi ad impediendum matrimonium requiritur, quod denunciatus sit persona gravis, & quod de fama, vel scandalo deponat. Sed in presenti specie nec erat persona gravis, nec docebat de fama, vel scandalo. Ergo non debuit matrimonium impediri. Cui difficultati, omisa Gloss. ibi, respondetur, quod in illius textus specie impedimentum consanguinitatis poterat per alios probari, unde desideratur, quod denunciatus sit persona gravis; at verò in presenti specie impedimentum hoc affinitatis, ortum ex copula secreta, non poterat per alium, quam per ipsum denunciante[m] probari, id ò admittitur, etiam si socius criminis sit, & alleget turpitudinem propriam; quia quando veritas per alios probari non potest, admittuntur inhabiles, l. consensu, §. final. C. de repudiis, cap. tertio loco, de probationibus. Quæ autem dicatur persona gravis, relinquitur arbitrio iudicis, ut probat Menochius de arbitrariis, casu 69. & 243.

Exponitur
textus in
Cap. cum
matrim. hoc
titul.

CAPUT XIII.

Idem Procuratori & Canonicis (a) Soranis.

Veniens ad Apostolicæ Sedis clementiam MariotaATRIX præsentium, suppliciter nobis insinuatione monstravit, quod dum esset in adolescentia constituta, quandam adolescentem adamavit in tantum, quod uterque inter se de matrimonio contrahendo sub trium (b) personarum testimonio præstitit juramentum: quod (c) parentes ipsius mulieris ignorantes, eam invitam, & reclamantem, alii in uxorem tradiderant, quem ita cognovit, quod se ab eo nullo modo cognosci permisit. Cumq; publicè profiteretur, quod à priori viro cognita esset, atque jurata, Episcopus Soranus, qui tunc erat, eos ante præsentiam suam fecit venire, & cognito, atque probato, quod inter eos ita proxima esset linea consanguinitatis, quod insimul non possunt, nec debent de jure conjungi, ipsos ad invicem separavit. Caterùm cum causa ipsa (d) tractaretur, & viro, cui tradita fuerat à parentibus, consentire noller, ipse aliam uxorem traduxit, & ista cuidam Ptolemeo nomine publicè in conspectu Ecclesiæ nupsit. Sanè cum de illo filium genuisset, pater istus Ptolemei quærens occasionem divortii faciendi, ei opponit, quod filium suum non potuerit, nec debuerit in virum habere, eo quod ab alio viro, qui nunc defunctus est, prius desponsata fuisset. Quia verò assertioni ejus fidem, sicut non debuimus, non adhibuimus, nec hoc potuimus sub silentio præterire, eam ad vos duximus remittendam: d. v. per A. f. p. m. quat. hujus rei veritate plenius compertâ, si inveneritis, quod prædicta mulier à prædicto viro judicio Ecclesiæ fuerit separata, & ab eodem Ptolemeo sine contradictione Ecclesiæ in uxorem traducta, & ille, cui à parentibus invita, & renitens copulata est, de præsentis vita decesserit, prædictum Ptolemeum moneatis, & districtè compellatis, ut præfatam M. postpositâ occasione recipiat, & sicut uxorem suam diligere studeat, & maritali affectu tractare, alioquin cum, & superinductam, & patrem etiam ipsius, si huic rei resisterit, excommunicatione innodetis, & usque ad dignam satisfactionem sententiam ipsam faciatis inviolabiliter observari.

NOTÆ.

(a) Soranis.] Ita etiam legitur in collectione prima, sub hoc titul. cap. 17. Sora civitas est Italiz; quam Plinius in prima regione apposuit: Strabo in foelicet Campania vult collocatam esse: Ptolemeus inter Latina oppida enumerat. Fuit Colonia Romanorum, & in ea Proconsul ad jus dicendum fixum tribunal habebat, ut plura refert de ejus situ & cladibus Ughell. tom. 1. Ital. sacra, p. 2. fol. 156. Habet Ec-

clesiam Cathedralē B. Virgini dicatam; quæ est ex suffraganeis Romanæ Sedis, immediateque Romano Pontifici parer: unicam Dignitatem tantum habet, Primiceriatu[m] videlicet, Canonicos novem, & quatuor Beneficiatos, ut refert Ughellius supra: unde licet Cujacius in presenti retineat vocem, procuratori, legendum existimo, Primicerio, cum sit in ea Ecclesia caput ipsius Capituli, ut in aliis est Decanus. Rescribit Alexander autem ipsi, & Capitulo in presenti, non quia Episcopalis Cathedralē